

حول حالنا الی أحسن الحال

| سخن نخست |

ضرورت تحول و عزمی نو در راهکارهای تأمین مالی بنگاه‌ها

سید مهدی طیب زاده

رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

لازمه ایجاد توان رقابتی برای بنگاه‌ها، روش‌های تأمین مالی متناسب با ماهیت تولید و فعالیت اقتصادی است، اما متأسفانه تأمین مالی هم در کشور و هم در استان کرمان به‌عنوان یک معضل بزرگ، به‌وضوح خودنمایی می‌کند. اهمیت موضوع آنجا درک می‌شود که می‌بینیم برای تکمیل پروژه‌های جاری استان به ۴۵ تا ۵۰ میلیارد دلار سرمایه نیاز است و بانک‌ها در جایگاه عمده‌ترین منبع داخلی تأمین مالی کشور از تأمین مالی این پروژه‌ها ناتوان هستند؛ هر چند شبکه بانکی هم دلایل خود را دارد و از پیشی گرفتن مصارف بر منابع خود سخن می‌گوید.

پیش‌بینی دولت این است که برای رسیدن به رشد مدنظر در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، ۷۰۰ هزار میلیارد تومان منابع مالی مورد نیاز است اما تأمین مالی از طریق شبکه بانکی به دلایلی از جمله عدم استقلال بانک مرکزی، ناترازی نسبت مصارف به منابع بانک‌ها، عدم اولویت افزایش سرمایه بانک‌های دولتی، کمبود منابع و انبوه معوقات بانکی، نمی‌تواند آن‌چنان که باید در تأمین منابع مورد نیاز بنگاه‌ها موفق باشد. البته دولت تمهیدات و سازوکارهایی برای همراهی بیشتر بانک‌ها با بخش خصوصی اندیشیده است. به‌طور مثال تخصیص ۱۶ هزار میلیارد تومان تسهیلات برای واحدهای تولیدی کشور، یکی از این راهبردها می‌باشد که در صورت تقویت تقاضا در بازار، موجب فروش تولیدات انباشته‌شده کارخانه‌ها و گردش منابع مالی بنگاه‌ها می‌شود و از این طریق امکان تأمین مالی داخلی پایدار را برای ایشان فراهم می‌نماید.

راهکار دیگر، استفاده از منابع و سرمایه‌گذاری‌های خارجی است که ضمن دارا بودن آثار مثبت فراوان بر شاخص‌های کلان و خرد اقتصادی، در صد توسعه بنگاه‌ها و حرکت سریع چرخ‌های اقتصادی کشور است که این هدف از طریق دسترسی به بازارهای صادراتی جدید ارتقا سطح رقابت‌پذیری، انتقال دانش فنی و مدیریتی، ایجاد امنیت اقتصادی و اشتغال‌زایی میسر می‌شود. اما در شرایط فعلی متأسفانه هنوز سازوکار فعالی در این مورد وجود ندارد، به‌طوری‌که به استناد گزارش ۲۰۱۶ آکنتاد (کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل)، ایران در سال ۲۰۱۵ حدود ۲ میلیارد و ۵۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب کرده که این میزان نسبت به سال قبل ۲/۶ درصد کاهش داشته است. به‌طور کلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران از سال ۲۰۱۲ به بعد روند نزولی به خود گرفته است به‌طوری‌که طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵، این میزان از ۴ میلیارد و ۶۶۶ میلیون دلار به ۲ میلیارد و ۵۰ میلیون دلار رسیده است. دلیل این کاهش را می‌توان در عدم ارائه تضمین دولتی، بی‌اعتمادی کشورها به بنگاه‌های داخلی و تحریم‌های ناعادلانه جستجو کرد که مسیر جذب منبع خارجی را با مشکلات متعددی مواجه کرده و به‌آسانی قابل‌رفع نیست. البته قابل‌ذکر است که در تبصره ۳ قانون بودجه سال ۹۶ به دولت اجازه داده شده برای طرح‌های زیربنایی و توسعه‌ای تا سقف ۵ میلیارد دلار فاینانس جذب کند و برای طرح‌های دارای توجیه دولتی و همچنین طرح‌های بخش‌های خصوصی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی به‌شرط سپردن تضمین‌های لازم هزینه نماید. البته در این تبصره طرح‌های دانش‌بنیان، علوم و تحقیقات، کشاورزی، آب‌و‌خاک، زیست‌محیطی و فرهنگ و هنر در اولویت قرار گرفته‌اند.

برای رفع مشکل تأمین مالی فعالان اقتصادی در کشور باید با عزمی جدی در کنار اصلاح ساختار و تقویت شبکه بانکی و طراحی و تقویت راهکارهای جذب منابع خارجی، سایر راهکارهای متناسب با ویژگی‌های تولید و فعالیت اقتصادی طراحی شود. به‌طور مشخص باید برای روش تأمین مالی داخلی مکانیزمی طراحی شود تا بین بازار پول و بازار سرمایه برای تأمین منابع بر اساس اندازه بنگاه‌ها تقسیم وظایف انجام شود. به‌طوری‌که وظیفه تأمین منابع بنگاه‌های بزرگ به بازار سرمایه سپرده شود. ضمن این‌که بازار سرمایه با فراهم آوردن به دلیل فضای شفاف و منصفانه، موجب افزایش اعتبار داخلی و بین‌المللی بنگاه‌ها و سهولت تأمین مالی از سامانه بانکی داخلی و خارجی نیز می‌گردد. به‌طور خلاصه، بازار سرمایه یعنی تناسب بین ریسک و بازدهی، جلوگیری از قفل شدن منابع بانکی و جذب نقدینگی‌های سرگردان از بازارهای دارایی و نهایتاً افزایش شفافیت در فضای کسب‌و‌کار کشورها.

همچنین رویکرد نوین دنیا؛ یعنی توجه ویژه به شرکت‌هایی که دارای پتانسیل نوآوری یا تحقیقات ویژه‌ای در تکنولوژی‌های برتر هستند و قابلیت سود و زبان بالقوه در ذات آن‌ها نهفته است؛ منجر به ایجاد و رونق صندوق‌های خطرپذیر شده که در عمل نیز بسیار مفید و مؤثر واقع شده‌اند، بنابراین در کشور ما نیز می‌توان از این ساختار برای تأمین بنگاه‌های نوپا - که نیازمند به تأمین مالی بلندمدت هستند - و همچنین بنگاه‌های کوچک و متوسط - که در دوران مخاطره قرار دارند - بهره برد.